

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**M. Tvllii Ciceronis XII. Orationes Selectae, juxta
Recensiones optimas emendatae Et cum Notis perpetuis
ac luculentis instar Commentarii ad modum**

Cicero, Marcus Tullius

Lipsiae, 1735

VD18 12833770

Oratio VI. quae est prima In L. Catilinam.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18041

ORATIO VI.

quae est prima

IN L. CATILINAM.

Argumentum Orationis I. in Catilinam.

L Sergius Catilina, nobilis genere, & Africae nuper Proprætor luxuria & quae inde exoritur, egestate commotus, urbis incendendae, & procerum interficiendorum consilia cepit, in societatem assumptis Lentulo iterum Praetore, Cethego, aliisque nobilissimis, nec non nequissimis quoque Romanae iuuentutis. Aliquoties vero de insidiis, quas in foro & campo Martio consulatus competitoribus struxerat, vel fortuna vel consiliis deiectus: cum tandem in M. Læcae domo nocturnum conuentum ageret & Consulis sibi virtutem obstare quereretur, reperti sunt duo Equites, qui promitterent, se mane salutandi causa ad Ciceronem ituros, ipsumque in lecto occisuros esse. Haec cum Fulvia quaedam ex amatore, coniurationis socio, vix dum coetu dimisso, audiuiisset, eadem nocte insidias Ciceroni patefecit, qui clausis foribus percussores summouit, & Senatu in aede Iouis Statoris habito grauissima hac Oratione Catilinam, qui & ipse in Senatum venerat, perstrinxit, & ut in castra Manlii Centurionis, quem ad sollicitandos Syllae colonos in Etruriam praemiserat, quamprimum discederet, etiam atque etiam hortatus est.

Genus causae proprie non statuitur, nisi a deliberatiuo genere multum habere dicamus, dum de exitu Catilinae agit; magis vero ad inuectiuas referenda est haec Oratio, adeoque ad genus demonstratiuum.

Habita est Oratio in Senatu anno V. C. DCXC. VI. Id. Nou. anno aetatis Cic. XLIV. ipso & M. Antonio Coss. Euentus fuit, ut Catilina vrbe egrederetur noctu.

ORATIO VI.

IN L. CATILINAM,

HABITA IN SENATU.

CAPVT I.

Quousque¹ tandem abutere, Catilina, patientia nostra² quamdiu etiam furor iste tuus nos eludet³ quem ad finem sese effrenata⁴ iactabit audacia? nihilne te nocturnum praesidium⁵ palatii⁶, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil concursus bonorum⁷ omnium, nihil hic⁸ munitissimus habendi⁹ senatus locus, nihil horum¹⁰ ora vultusque mouerunt? patere¹¹ tua consilia non sentis? constrictam¹² iam omnium horum conscientia teneri coniurationem tuam non vides¹³? quid proxima, quid superiore¹⁴ nocte egeris, vbi fueris, quos¹⁵ conuocaueris, quid consilii ceperis, quem nostrum¹⁶ ignorare arbitraris?

¹ Quamdiu, in quem finem. ² mea. ³ contemnet, irridebit. ⁴ indomita. ⁵ vigiliae militum. ⁶ montis Palatini, in quo etiam Catilinae domus erat. ⁷ qui execrantur tuum scelus, & de Republica bene sentiunt. ⁸ templum Iouis Statoris. ⁹ in quo Senatus haberi solet. ¹⁰ Senatorum. ¹¹ aperta esse. ¹² deprehensam, reuelatam, testatam. ¹³ annon vides, hos Senatores omnes scire coniurationem tuam? ¹⁴ quae ante proximam noctem erat. ¹⁵ conscios tuae coniurationis. ¹⁶ ex nobis.

tis? O ¹⁷ tempora! o mores! senatus haec ¹⁸ intelligit, consul videt, hic ¹⁹ tamen viuit. Viuit? imo vero etiam in senatum venit ²⁰, fit publici consilii particeps, notat ²¹ & designat oculis ad caedem vnumquemque nostrum. Nos autem viri fortes ²² satisfacere ²³ reipubl. videmur, si istius furorem ac tela ²⁴ vitemus. Ad mortem te, Catilina, duci iussu consulis iam pridem oportebat, in te conferri ²⁵ pestem ²⁶ istam, quam tu in nos omnes iamdiu machinaris ²⁷. An vero vir ²⁸ amplissimus ²⁹ P. Scipio, pontifex maximus ³⁰, Tib. Gracchum, mediocriter labefactantem ³¹ statum rei publicae, priuatus ³² interfecit ³³; Catilinam orbem terrae caede atque incendiis vastare cupientem nos consules perferemus ³⁴? nam illa ³⁵ nimis antiqua praetereo, quod Q. Seruilius Ahala Sp. Melium nouis rebus studentem ³⁶ manu sua occidit. Fuit, fuit ista quondam ³⁷ in hac republica virtus, vt viri fortes acrioribus ³⁸ suppliciis ciuem perniciosum ³⁹, quam acerbissimum
4° ho-

¹⁷ o mala. ¹⁸ coniurationem tuam. ¹⁹ Catilina. ²⁰ audacissimus homo. ²¹ eligit sibi. ²² ironia. ²³ prospicere, consulere. ²⁴ gladios, quibus nos petit. ²⁵ applicari. ²⁶ perniciem, exitium. ²⁷ intentas, paras, struis. ²⁸ cum vir. ²⁹ clarissimus. ³⁰ summus sacerdos. ³¹ qui tantum exiguas turbas excitabat in republica. ³² homo priuatus & qui sine imperio erat neque magistratum ciuilem gerebat. ³³ interfecerit. ³⁴ sine supplicio dimittemus. ³⁵ exempla. ³⁶ turbas excitantem in republica. ³⁷ priscis temporibus maiorum nostrorum. ³⁸ grauioribus, seuerioribus. ³⁹ seditiosum.

4° hostem coërcerent 4¹. Habemus enim S.C. 4² in te 4³, Catilina, vehemens & graue: non deest reipublicae consilium, neque auctoritas huius ordinis 4⁴: nos, nos, dico aperte 4⁵, consules defumus 4⁶.

4° grauissimus. 4¹ punirent, castigarent. 4² decretum Senatus. 4³ contra te. 4⁴ Senatorii. 4⁵ claris verbis. 4⁶ officio nostro non recte fungimur.

CAPVT II.

DEcreuit quondam senatus, vt L. Opimus cos. videret ¹, ne quid respublica detrimenti caperet ²: nox nullã intercessit ³, interfectus est propter quasdam seditionum suspiciones C. Gracchus clarissimo patre ⁴, auo, maioribus: occisus est cum liberis M Fuluius consularis ⁵. Simili senatus consulto C. Mario & L. Valerio coss. permisa ⁶ est respublica; num vnum diem postea L. Saturnium tribunum pl. & C. Seruilium praetorem mors ac reipubl. poena, remorata est ⁷? At nos vigesimum iam diem patimur hebescere aciem horum auctoritatis ⁸. Habemus enim huiusmodi senatus consultum ⁹, verumtamen inclusum in tabulis ¹⁰, tanquam in vagina re-
con-

¹ Prospiceret, curaret. ² acciperet. ³ intra hoc decretum Senatus & mortem Gracchi fuit; in ipsa illa nocte fuit Gracchus occisus. ⁴ qui patrem & auos & maiores habebat clarissimos. ⁵ qui Consul fuerat. ⁶ cura reipublicae demandata est. ⁷ annon ipsa adhuc illa die interfecti sunt Saturnius & Seruilius, qui adeo reipublicae poenam dederunt. ⁸ sed vero iam dies vicesimus est, & tamen nos patimur auctoritatem Senatorum negligi, & Catilinam turbatorem viuere. ⁹ quod iubet Catilinam interfici. ¹⁰ *Archiv.*

conditum ¹¹, quo ex ¹² S. C. confestim interfe-
ctum te esse, Catilina, conuectit ¹³. Viuis ¹⁴, & ¹⁵
viuis non ad deponendam, sed ad confirmandam
audaciam. Cupio P. C. me esse clementem, cupio
in tantis reip. periculis non dissolutum videri ¹⁶;
sed iam me ipsum inertiae nequitiaeque conde-
mno ¹⁷. Castra ¹⁸ sunt in Italia contra remp. E-
truriae faucibus ¹⁹ collocata: crescit in dies sin-
gulos hostium ²⁰ numerus; eorum ²¹ autem im-
peratorem ²² castrorum ducemque hostium in-
tra moenia, atque adeo ²³ in senatu videmus, in-
testinam aliquam quotidie perniciem reipubl.
molientem ²⁴. Si te iam, Catilina, comprehendi
²⁵, si interfici iussero, credo ²⁶, erit verendum
mihi, ne non hoc potius omnes boni serius a me,
quam quisquam crudelius, factum esse dicant ²⁷.
Verum ego hoc, quod iam pridem factum esse o-
portuit, certa de causa nondum adducor ²⁸ vt fa-
ciam. Tum ²⁹ denique interficiam te, cum iam ne-
mo tam improbus, tam perditus ³⁰, tam tui similis
in-

¹¹ velut gladium habes. ¹² vi cuius. ¹³ decuisset, oportuisset. ¹⁴ & tamen viuis. ¹⁵ & quidem ita. ¹⁶ equidem volo clemens esse, sed ita tamen, ne quid negligam in tantis periculis. ¹⁷ accuso. ¹⁸ Manlii. ¹⁹ angustiis *engen Paesfen*, a quibus castris ita quasi coarctatur & constringitur Roma, vt spiritum ducere nequeat. ²⁰ civium seditioforum. ²¹ castrorum. ²² Catilinam. ²³ imo. ²⁴ qui molitur, fruit, machinatur. ²⁵ in vincula coniici. ²⁶ Ironia. ²⁷ ne dicant omnes boni, hoc potius a me factum esse nimis sero, quam vt quisquam dicat, hoc esse crudeliter factum. ²⁸ moueor, persuadeor. ²⁹ tunc. ³⁰ impius.

inueniri poterit, qui id ³¹ non iure factum esse fateatur. Quamdiu quisquam erit, qui te defendere audeat, viues: & viues ita, vt nunc viuis, multis meis, & firmis praesidiis obsessus ³², ne commouere ³³ te contra remp. possis: multorum te etiam oculi & aures non sentientem ³⁴, sicut adhuc ³⁵ fecerunt, specularuntur ³⁶ atque custodient ³⁷.

³¹ te interfici. ³² circumdatus. ³³ hiscere, mutire. ³⁴ dum non senties speculatores tuos. ³⁵ haecenus. ³⁶ aspiciens. ³⁷ obseruabunt.

CAPVT III.

ETenim quid est, Catilina, quod iam amplius expectes, si neque nox tenebris ¹ obscurare ² coetus nefarios ³, nec priuata domus ⁴ parietibus continere ⁵ vocem ⁶ coniurationis tuae potest? si illustrantur ⁷, si erumpunt ⁸ omnia? muta iam istam mentem ⁹, mihi crede, obliuiscere caedis atque incendiorum: teneris ¹⁰ vndique, luce ¹¹ sunt clariora nobis tua consilia omnia, quae etiam mecum licet ¹² recognoscas ¹³. Meministine me ante diem XII. Kalend. Nouembr. dicere ¹⁴ in senatu, certo die fore in armis, qui dies futurus esset ante diem VI. Kalend. Nouembris, C. Manlium, audaciae satellitem ¹⁵ atque administrum tuae? num me fefellit ¹⁶, Catilina,
non

¹ Suis. ² occultare. ³ conuentus tuos illicitos. ⁴ in qua conuenire soles cum sociis tuis. ⁵ retinere secum. ⁶ sermonem. ⁷ reuelantur. ⁸ prodeunt, manifestantur. ⁹ crudelem. ¹⁰ constringeris, nullus amplius exitus est tuis consiliis, captus es. ¹¹ meridiana. ¹² permissum est. ¹³ in memoriam reuoces, si forte es oblitus. ¹⁴ me. ¹⁵ socium, comitem. ¹⁶ an ego ignorauit.

17 con-

non modo res ¹⁷ tanta, tam atrox ¹⁸, tam incredibilis, verum, id quod multo magis est admirandum, dies ¹⁹? Dixi ego idem in senatu, eadem te optimatum ²⁰ contulisse ²¹ in ²² ante diem V. Kal. Nouembris, tum ²³, cum multi principes ciuitatis Roma ²⁴, non tam sui conseruandi, quam tuorum consiliorum reprimendorum ²⁵ causa profugerunt. Num inficiari ²⁶ potes, te illo ipso die ²⁷ meis ²⁸ praesidiis, mea diligentia circumclusum ²⁹, commouere te contra temp. non potuisse? cum tu discessu ³⁰ ceterorum, nostra ³¹ tamen, qui remansissemus, caede ³² contentum te esse dicebas. Quid? cum tute Praeneste ³³ Kalend. ipsis Nouembris occupaturum nocturno impetu esse confideres ³⁴, sensistine illam coloniam ³⁵ meo iussu, meis praesidiis, custodiis, vigiliisque esse munitam? nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non modo non audiam ³⁶, sed etiam non videam planeque ³⁷ sentiam ³⁸.

CAPVT

¹⁷ consilium meum. ¹⁸ crudelis. ¹⁹ in quo haec debuerunt fieri abs te & sociis tuis. ²⁰ Senatorum & praecipuorum in republica virorum. ²¹ distulisse. ²² in diem. ²³ illo tempore. ²⁴ ex vrbe Roma. ²⁵ opprimendorum, coercendorum. ²⁶ negare. ²⁷ ante V. Kal. Nouembris. ²⁸ a meis. ²⁹ circumdatum, obsessum, impeditum. ³⁰ postquam ceteri Senatores discesserant. ³¹ mea. ³² morte. ³³ oppidum Latii. ³⁴ sperares, certo crederes. ³⁵ Praeneste, quae colonia erat populi Romani. ³⁶ resciscam. ³⁷ aperte, clarissime. ³⁸ intelligam.

CAPVT IV.

Recognosce ¹ mecum tandem illam superiorem
² noctem: iam intelliges, multo me vigilare
 acrius ³, ad salutem, quam te ad perniciem reipubli-
 cæ. Dico te priori nocte venisse inter falcarios ⁴, (non
 agam ⁵ obscure) in M. Leccæ domum, conuenisse
 eodem ⁶ complures eiusdem amentiae ⁷ sceleris-
 que socios. Num negare audes? quid taces? conuin-
 cam ⁸, si negas. Video enim esse hic ⁹ in senatu
 quosdam, qui tecum vna ¹⁰ fuere. O dii immortales!
 vbinam gentium sumus? quam ¹¹ republ. habemus?
 in qua vrbe viuimus? hic, hic sunt in nostro
 numero, P. C. in hoc orbis terræ sanctissimo grauis-
 simoque consilio ¹², qui de meo nostrumq; omnium
 interitu, qui de huius vrbis atque adeo ¹³ orbis ter-
 rarum exitio cogitent. Hosce ego video consul, &
 de rep. ¹⁴ sententiam rogo: & quos ¹⁵ ferro trucidari
 oportebat, eos nondum voce vulnero ¹⁶. Fuiſti igitur
 apud Leccam ea nocte, Catilina: distribuisti ¹⁷
 partes Italiae: statuisti, quo ¹⁸ quemque ¹⁹ profici-
 ſci ²⁰ placeret: delegisti, quos Romæ relinque-
 res,

¹ Recordare. ² quae proximam antecessit. ³ accura-
 tius. ⁴ milites falcibus armatos. ⁵ loquar. ⁶ in eandem
 domum. ⁷ audaciae, coniurationis. ⁸ demonstrabo, hoc
 factum esse. ⁹ hoc loco. ¹⁰ simul in domo illa. ¹¹ quam
 miseram. ¹² Senatu. ¹³ quoniam a salute vrbis Romæ
 dependet salus totius orbis terrarum. ¹⁴ de commodis
 reipublicæ. ¹⁵ & illos turbatores, quos. ¹⁶ nomino. ¹⁷
 sociis tuis. ¹⁸ in quam prouinciam. ¹⁹ quemlibet ex so-
 ciis tuis. ²⁰ se conferre.

res, quos tecum educeres, descripsisti ²¹ urbis ²² partes ²³ ad incendia ²⁴: confirmasti ²⁵, te ipsum iam esse exiturum ²⁶: dixisti, paululum tibi esse etiam tum morae ²⁷, quod ego viuerem. Reperti sunt duo equites Romani, qui te ista cura liberarent, & ²⁸ sese illa ²⁹ ipsa nocte paulo ante lucem ³⁰ me in meo lectulo interfecturos pollicerentur. Haec ego omnia, vix dum etiam coetu vestro dimisso ³¹, comperi: domum meam maioribus ³² praesidiis muniui atque firmaui: exclusi ³³ eos, quos tu mane ad me salutatum ³⁴ miseras, cum illi ipsi venissent, quos ego iam multis ³⁵ ac summis viris ad me venturos id temporis ³⁶ esse praedixeram.

²¹ designasti. ²² Romae. ²³ vicos, regiones. ²⁴ incendio delendas. ²⁵ affirmasti, dixisti. ²⁶ ex vrbe. ²⁷ hoc te paululum morari & retardare adhuc a proposito tuo. ²⁸ & pollicerentur. ²⁹ in illa. ³⁰ ortum diei vel lucis. ³¹ cum vester coetus vix dimissus esset. ³² firmioribus. ³³ non intromisi in meam domum. ³⁴ vt me salutarent & venerarentur, aut ad me venirent honoris gratia. ³⁵ dixeram hoc multis viris. ³⁶ circa illud tempus.

CAPVT V.

QVae cum ita ¹ sint, Catilina, perge ², quo ³ coepisti egredere aliquando ex vrbe, patent portae, proficiscere: nimium diu te imperatorem illa tua Manliana castra desiderant: educ tecum etiam omnes tuos ⁴, si minus, quam plurimos ⁵: purga

VR-

¹ Vera. ² proficiscere, abi. ³ quorsum ire. ⁴ socios coniurationis. ⁵ quod si non omnes potes educere, at saltem educ tecum plurimos.

6 ab

urbem ⁶, magno me metu liberabis, dummodo inter me atque te murus ⁷ interfit ⁸: nobiscum versari iam diutius non potes: non feram, non patiar, non sinam. Magna diis immortalibus habenda est gratia, atque huic ⁹ ipsi Ioui Statori ¹⁰, antiquissimo custodi ¹¹ huius urbis, quod ¹² hanc tam tetram, tam horribilem, tamque infestam ¹³ reipublicae pestem ¹⁴ toties iam effugimus ¹⁵: non est saepius in vno homine (salus) summa periclitanda reipublicae ¹⁶. Quamdiu mihi consuli designato ¹⁷, Catilina, infidiatus es, non publico me praesidio, sed priuata ¹⁸ diligentia defendi: cum proximis ¹⁹ comitiis ²⁰ consularibus me consulem in campo ²¹ & competitores ²² tuos interficere voluisti, compressi ²³ tuos nefarios conatus amicorum praesidio & copiis ²⁴, nullo tumultu publice concitato ²⁵: denique quo-

⁶ ab excrementis malorum ciuium. ⁷ moenia Romae. ⁸ interpositus sit. ⁹ in cuius templo iam sumus congregati. ¹⁰ qui inde nomen accepit, quoniam in bello Sabino stetit turpem Romanorum fugam. Liu. L. I. Ouid. Fastor. 6. 793. ¹¹ Deo tutelari. ¹² quoniam. ¹³ periculosam. ¹⁴ exitium, seditionem. ¹⁵ euitauimus. ¹⁶ cum Catilina iam aliquoties ante turbas dederit in republica, igitur ferendum non est, ut ab ipso eadem saepius coniciatur in periculum. ¹⁷ destinato, constituto in proximum annum. ¹⁸ per priuatam meam. ¹⁹ in proxime habitis. ²⁰ conuentu populi. ²¹ Martio, in quo habebantur comitia. ²² Silanum & Muraenam, qui etiam petebant Consulatum. ²³ coercui, impediui. ²⁴ potentia. ²⁵ & ita quidem, ut nullus tumultus ad eam rem fuerit concitatus.

quotiescunque me petiisti ²⁶, per me ²⁷ tibi ob-
 stiti, quanquam videbam, perniciem ²⁸ meam cum
 magna calamitate reipublicae esse coniunctam.
 Nunc iam aperte rempublicam vniuersam petis ²⁹,
 templa deorum immortalium, tecta ³⁰ vrbis, vitam
 omnium ciuium, Italiam denique totam ad exiti-
 um & vastitatem vocas ³¹. Quare, quoniam id,
 quod primum ³², atque huius imperii, discipinae-
 que ³³ maiorum proprium est ³⁴, facere nondum
 audeo; faciam id, quod est ad seueritatem lenius
³⁵, ad communem salutem vtilius ³⁶. Nam si te
³⁷ interfici iussero, residet ³⁸ in republica reliqua
 coniuratorum manus ³⁹; sin ⁴⁰ tu (quod te iam-
 dudum hortor) exieris ⁴¹, exhaurietur ⁴² ex vrbe
 tuorum comitum ⁴³ magna & perniciofa sentina
⁴⁴ reipublicae. Quid est, Catilina? num ⁴⁵ dubi-
 tas id, me imperante, facere, quod iam tua sponte
 faciebas? exire ex vrbe consul hostem iubet: inter-
 rogas me, num in exilium? non iubeo ⁴⁶, sed, si
 me consulis ⁴⁷, suadeo.

²⁶ insidiatus es mihi. ²⁷ meis viribus, per meam pru-
 dentiam. ²⁸ mortem. ²⁹ inuadis, aggredieris. ³⁰ domus.
³¹ trahis. ³² praecipuum, maximum. ³³ moribus, ³⁴ vt
 scilicet liceat eos occidere, qui turbas excitant in republi-
 ca. ³⁵ quod minus seuerum est. ³⁶ & ex quo respublica
 magnam vtilitatem habebit. ³⁷ solum. ³⁸ remanebit.
³⁹ exercitus. ⁴⁰ quod si vero. ⁴¹ ex vrbe, ⁴² tunc simul
 eiicietur. ⁴³ sociorum. ⁴⁴ sordes, excrementa. ⁴⁵ num
 iubeam, te in exilium ire. ⁴⁶ ne videar, hoc imperare.
⁴⁷ in consilium adhibes.

CAP.

CAPVT VI.

Quid enim, Catilina, est, quod te iam in hac vrbe delectare possit, in qua nemo est extra ¹ istam coniurationem perditorum ² hominum, qui te non metuat, nemo ³, qui ⁴ non oderit? Quae nota ⁵ domesticae ⁶ turpitudinis non iniusta vitae tuae est? quod priuatarum rerum ⁷ dedecus non haeret in fama? quae libido ab oculis, quod facinus a manibus vnquam tuis, quod flagitium a toto corpore abfuit ⁸? cui tu adolescentulo, quem corruptelarum illecebris irrerisses ⁹, non ¹⁰ ad audaciam ferrum, aut ad libidinem facem praetulisti ¹¹? Quid vero ¹²? nuper cum morte superioris ¹³ vxoris, nouis ¹⁴ nuptiis domum vacuefecisses ¹⁵, nonne etiam alio incredibili scelere ¹⁶ hoc scelus cumulasti? quod ego praetermitto, & facile patior fileri ¹⁷, ne in hac ciuitate tanti facinoris immanitas ¹⁸ aut extitisse ¹⁹, aut non vindicata ²⁰ esse videatur. Praetermitto ruinas fortunarum ²¹ tuarum, quas omnes impendere

¹ Praeter, exceptis tuis coniuratis & fociis. ² sceleratorum. ³ etiam est, ⁴ qui te. ⁵ stigma. ⁶ priuatae tuae. ⁷ scelerum. ⁸ ita vt nulla pars tui corporis a scelere & libidine esset vacua. ⁹ allexisses. ¹⁰ non praetulisti. ¹¹ cui adolescentulo non monstrasti occasionem ad audaciam & libidinem? ¹² amplius dicam. ¹³ prioris tuae. ¹⁴ secundis. ¹⁵ dum filium tuum ex vxore priori natum interfecisti. ¹⁶ dum filiam tuam adulterinam duxisti in matrimonium. ¹⁷ silentio obuolui, taceri. ¹⁸ foeditas, barbaries, ¹⁹ vnquam fuisse. ²⁰ punita. ²¹ bonorum.

dere ²² tibi proximis idibus ²³ senties. Ad illa ²⁴ venio, quae non ad priuatam ignominiam vitiorum ²⁵ tuorum, non ad domesticam tuam difficultatem ²⁶ ac turpitudinem, sed ad summam ²⁷ reipublicae, atque ad omnium nostrum vitam salutemque pertinent. Potestne tibi huius ²⁸ vitae haec lux, Catilina, aut huius coeli spiritus ²⁹ esse iucundus, cum scias, horum ³⁰ esse neminem, qui nesciat, te pridie Kalend. Ianuar. Lepido & Tullo cons. stetit in comitio ³¹ cum telo ³² manum ³³, consulum & principum ciuitatis interficiendum causa ³⁴, parauisse ³⁵ ? sceleri ac furori tuo non mentem ³⁶ aliquam, aut timorem tuum, sed fortunam reipub. obtitisse? Ac iam illa omitto: neque enim sunt aut obscura ³⁷, aut non multo postea commissa. Quoties tu me designatum ³⁸, quoties me consulem interficere conatus es? quot ego tuas petitiones ³⁹ ita coniectas ⁴⁰, vt vitari posse non viderentur, parua quadam declinatione ⁴¹, & vt aiunt ⁴², corpore effugi ⁴³? Nihil agis, nihil adsequeris ⁴⁴, nihil moliris,

---

²² imminere. ²³ quando creditoribus tuis soluenda erit pecunia. ²⁴ potius ad illa. ²⁵ tuorum. ²⁶ miserum & impeditum turbatumque statum rei tuae familiaris. ²⁷ statum. ²⁸ tam turpis. ²⁹ aer. ³⁰ praesentium Senatorum. ³¹ foro. ³² gladio. ³³ turbam hominum. ³⁴ ad interficiendos Consules & praecipuos ciuitatis viros. ³⁵ ordinasse, instruxisse. ³⁶ bonam tuam mentem, aut, genium bonum. ³⁷ omnibus nota sunt. ³⁸ Consulem. ³⁹ insidias. ⁴⁰ structas, institutas. ⁴¹ Vorbeugung. ⁴² in prouerbio. ⁴³ euitauit, habe den Stock auspariret. ⁴⁴ suscipis, intendis.

liris, quod mihi latere valeat in tempore ⁴⁵; neque tamen conari ac velle ⁴⁶ desistis ⁴⁷. Quoties iam tibi extorta ⁴⁸ est sica ⁴⁹ ista manibus? quoties vero excidit ⁵⁰ casu aliquo ⁵¹ & elapsa est? tamen ea ⁵² carere diutius non potes: quae quidem quibus abs te initiata sacris ⁵³ ac devota ⁵⁴ sit, nescio, quod ⁵⁵ eam necesse putas consulis in corpore defigere.

⁴⁵ iusto tempore, cum id scire opus est. ⁴⁶ turbas excitare, me interficere velle. ⁴⁷ desinis. ⁴⁸ erepta per vim. ⁴⁹ gladius, quo me petiisti. ⁵⁰ haec sica. ⁵¹ fortuito. ⁵² hac sica, & tamen pergis mihi ulterius insidiari. ⁵³ sacrificiis. ⁵⁴ consecrata. ⁵⁵ quoniam.

CAPVT VII.

Nunc vero quae ¹ tua est ista vita? sic enim iam tecum loquar, non vt odio ² permotus esse videar, quo debeo ³; sed vt ⁴ misericordia, quae tibi ⁵ nulla debetur. Venisti paullo ante in senatum: quis te ex hac tanta frequentia ⁶, ex tot tuis amicis ac necessariis ⁷ salutauit? si ⁸ hoc ⁹ post hominum memoriã contigit nemini, vocis expectas ¹⁰ contumeliam, cum sis grauiſſimo iudicio taciturnitatis oppressus ¹¹? Quid? quod aduentu tuo ista subsellia vacuefacta sunt ¹²; quod omnes consulares, qui tibi

¹ Quam miserabilis. ² ex odio. ³ quo odio deberem quidem permoueri erga te. ⁴ videar permotus. ⁵ pro tuis meritis; etsi tu non dignus es aliqua misericordia. ⁶ ex tam multis praesentibus senatoribus. ⁷ cognatis. ⁸ quandoquidem vero. ⁹ tanta contumelia, tantus contemptus. ¹⁰ an expectas, vt etiam tibi contumeliosa verba in os dicamus? ¹¹ punitus. ¹² ex subselliis istis discesserunt omnes Senatores, ne cogarentur tecum suffragia ferre, id quod illi ducunt sibi pudori.

13 de-

tibi per saepe ad caedem constitui 13 fuerunt, simul atque 14 ad sedisti, partem istam 15 subselliorum nudam atque inanem reliquerunt. Quo tandem animo hoc tibi ferendum 16 putas? Serui, me hercule mei, si me isto pacto 17 metuerunt, ut 18 te metuant omnes ciues tui, domum meam relinquendam 19 putarem: tu tibi urbem non 20 arbitraris? Et, si me meis ciuibus iniuria 21 suspectum tam grauitur, atque infensum 22 viderem 23, carere me aspectu ciuium, quam infestis 24 oculis omnium conspici, mallet: tu 25 cum conscientia 26 scelerum tuorum agnoscas, odium omnium iustum & iam tibi diu debitum 27, dubitas, quorum mentes sensusque vulneras 28, eorum ad spectum praesentiamque vitare? Si te parentes timerent atque odissent tui, neque eos vlla ratione 29 placare posses: ut opinor, ab eorum oculis, aliquo 30 concederes 31: nunc te patria, quae communis est omnium nostrum parens, odit ac metuit, & iam diu de te nihil iudicat, nisi 32 de parricidio suo cogitare. Huius 33 tu neque

13 designati. 14 quamprimum. 15 in qua tu sedisti. 16 suscipiendum. 17 modo. 18 quomodo, quemadmodum. 19 deserendam. 20 non relinquendam esse. 21 iniuste. 22 exosum. 23 quemadmodum video te esse exosum. 24 inimicis. 25 tu dubitas vitare. 26 quoniam vides, omnes scire tua scelera. 27 quod odium tu iam dudum mereris. 28 laedis aspectu tuo, qui tuam praesentiam ferre non possunt. 29 modo. 30 ad alium locum. 31 ires, te conferres. 32 ita iudicat patria, te nihil aliud cogitare, quam caedem suam. 33 patriae.

I

34 me

que auctoritatem verebere 34, neque iudicium
sequere, neque vim pertimesces? quae 35 tecum,
Catilina, sic agit & quodammodo 36 tacita loqui-
tur: Nullum aliquot iam annis facinus extitit 37,
nisi per te, nullum flagitium sine te: tibi vni mul-
torum ciuium neces, tibi vexatio direptioque so-
ciorum impunita fuit ac libera: tu non solum ad
negligendas leges & quaestiones 38, verum etiam
ad euertendas perfringendasque 39 valuisti 40.
Superiora illa 41, quamquam ferenda non fue-
runt, tamen, vt potui, tui 42, nunc vero me to-
tum esse in metu propter te vnum, quidquid in-
crepauerit, Catilinam timeri 43, nullum videri
contra me consilium iniri posse 44, quod a tuo
scelere abhorreat 45; non 46 est ferendum,
Quamobrem discede, atque hunc mihi timorem
eripe: si verus 47, ne opprimar: si 48 falsus, vt
tandem aliquando timere desinam.

34 metues. 35 patria. 36 quasi. 37 commissum ac
perpetratum est. 38 examina de reis. 39 infirmas
leges. 40 malis artibus contendisti, effecisti. 41 quae supra
narraui. 42 non puniui. 43 vt statim te timeam, Catilina,
si vel leuissimus tumultus fiat, & vt ad quemuis sonitum ex-
pauescam. 44 & quod videatur, ac si nullum consilium &
scelus suscipi possit contra me. 45 cuius tu non sis parti-
ceps. 46 hoc non. 47 est hic timor. 48 quod si vero fal-
sus est hic timor.

CAPVT VIII.

HAec i si tecum, vt dixi, patria loquatur, non-
ne impetrari debeat 2, etiamsi vim adhibere
non

1 Talia, quae iam ego tibi dixi. 2 vt ex vrbe discedas
sponte tua. 3 libe-

non possit? Quid? quod tu te ipse in custodiam 3
 dedisti: quid? quod vitandae suspicionis causa
 apud M. Lepidum te habitare velle dixisti, a quo
 non receptus 4 etiam ad me venire ausus es, at-
 que, ut domi 5 meae te asseruarem rogasti. Cum
 a me quoque id responsum tulisses 6, me nullo
 modo posse iisdem 7 parietibus tuto 8 esse tecum,
 qui magno in periculo essem, quod iisdem 9 moe-
 nibus contineremur 10; ad Q. Metellum praec-
 torem venisti, a quo repudiatus ad sodalem tu-
 um, virum optimum M. Marcellum demigra-
 sti 11, quem tu videlicet & ad custodiendum te,
 diligentissimum, & ad suspicandum sagacissi-
 mum 12, & ad vindicandum fortissimum fore pu-
 tasti. Sed quam longe videtur a carcere atque a
 vinculis abesse debere, qui seipsum iam dignum
 custodia iudicauerit? Quae cum ita sint, Cati-
 lina, dubitas, si hic morari aequo animo 13 non
 potes, abire in aliquas terras, & vitam istam
 multis suppliciis iustis debitisque ereptum 14,
 fugae solitudinique mandare 15? Refer 16,
 inquis, ad senatum, (id enim postulas) &
 si hic ordo 17 sibi placere decre-
 uerit,

3 liberam, *weisen Arrest.* 4 cum vero ab eo non es-
 ses receptus. 5 in domo mea. 6 accepisses. 7 in vna ea-
 demque domo. 8 tutus. 9 in vna vrbe. 10 viueremus.
 11 inisti. 12 prudentissimum, callidissimum. 13 cum vo-
 luntate civium. 14 quam liberaisti adhuc a suppliciis, quae
 meritis es. 15 latebras quaerere, in occulto vivere, & a-
 spectum hominum vitare. 16 propone deliberandum. 17
 Senatus.

uerit, te ire 18 in exilium, obtemperaturum te esse dicis. Non referam 19 id, quod abhorret a meis moribus 20, & tamen faciam, vt intelligas, quid hi 21 de te sentiant. Egredere ex vrbe, Catilina, libera rempub. metu: in exilium, si hanc vocem 22 exspectas, proficiscere. Quid est, Catilina? ecquid 23 attendis 24, ecquid animaduertis horum silentium? patiuntur 25, tacent: quid 26 exspectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum 27 perspicias? At si hoc idem 28 huic adolescenti optimo P. Sextio, si fortissimo viro M. Marcello dixissem, iam mihi consuli hoc ipso in templo iure optimo senatus vim & manus intulisset 29: de te 30 autem Catilina, cum quiescunt 31, probant 32; cum patiuntur 33, decernunt 34; cum tacent, clamant. Neque his solum, quorum tibi auctoritas est videlicet 35 cara, vita vilissima 36: sed etiam illi equites R. honestissimi atq; optimi viri, ceterique fortissimi ciues, qui circumstant senatum, quorum tu & frequentiam 37 videre, & studia 38 perspicere, & voces 39 paulo ante
 (aliquos) exau-

18 vt eas. 19 non proponam deliberandum, quod tu postulas. 20 nam ego nolo esse seuerus; & tamen scio, quod Senatus te damnaturus sit, si ego referam. 21 Senatores. 22 sententiam. 23 annon. 24 obseruas. 25 permittunt, vt eas in exilium. 26 quare. 27 etiam si tacent. 28 quod ego tibi dico. 29 quoniam hoc ferendum non fuisset. 30 dum vero haec de te dico. 31 tacent. 32 laudant. 33 vt ego haec dicam. 34 vt tu eas in exilium. 35 Ironia. 36 quorum vitam tu pro nihilo habes. 37 multitudinem. 38 factorem exiguum erga te. 39 sermones.

40 pro-

exaudire potuisti: quorum ego vix abs te iam diu manus ac tela contineo 40, eosdem facile adducam 41, vt te haec, quae iam pridem vastare studes, relinquentem vsque ad portas prosequantur 42.

40 prohibere possum. 41 permouebo, persuadebo. 42 vt te comitentur vsque ad portas, quando ea relinques, quae vastare iam pridem cupis.

CAPVT IX.

Quanquam quid loquor? te 1 vt vlla res frangat? tu vt vnquam te corrigas? tu vt vllam fugam meditare 2? tu vllum vt exilium cogites? vtinam tibi istam mentem dii immortales duint! tametsi video, si mea voce 3 perterritus ire in exilium animum induxeris 4, quanta tempestas 5 inuidiae nobis 6, si minus in praesens tempus recenti 7 memoria scelerum tuorum, at in 8 posteritatem impendeat 9. Sed est mihi tanti 10, dummodo ista tua priuata sit calamitas, & a reip. periculis seiungatur. Sed vt vitiis tuis commoueare, vt legum poenas pertimescas, vt temporibus reipub. concedas 11, non est postulandum 12: Neque enim is es, Catilina, vt te aut pudor a turpitudine, aut metus a periculo, aut ratio 13 a fu-

1 Fierine potest, vt vlla res te commoueat? 2 instituire cogites. 3 sermone. 4 volueris. 5 vehementia. 6 mihi. 7 dum memoria tuorum scelerum adhuc recens est. 8 apud posteros. 9 immineat. 10 isto pretio emere volo; quidquid sit, feram posteritatis inuidiam libenti animo, dummodo haec calamitas me solum tangat, & publica non sit. 11 vt aliquam rationem habeas periculorum reipublicae. 12 sperandum.

I 3

13 fa-

13 a furore reuocarit 14. Quamobrem, vt saepe iam dixi, proficiscere 15: ac si mihi inimico, vt praedicas 16, tuo conflare 17 vis 18 inuidiam, re-cta 19 perge in exilium: vix 20 feram sermones hominum 21, si id feceris: vix molem istius inuidiae, si in exilium ieris iussu consulis, sustinebo 22: sin autem seruire meae laudi & gloriae ma-uis 23, egredere cum importuna 24 sceleratorum manu 25, confer te ad Manlium, concita perditos 26 ciues, fecerne te a bonis 27, infer Patriae bellum, exulta 28 impio latrocinio: vt a me non eiectus ad alienos, sed inuitatus ad tuos isse 29 videaris. Quamquam quid ego te inuitem 30, a quo iam 31 sciam esse praemissos, qui tibi ad forum Aurelium praestolarentur 32 armati? sciam 33 pactam 34 & constitutam esse cum Manlio diem? a quo etiam aquilam 35 illam argenteam, quam tibi ac tuis omnibus perniciosam esse confido 36, & funestam 37 futuram, cui domi tuae sacrarium 38 scelerum tuo-
rum

13 sana. 14 possit abstrahere. 15 abi, exi ex Vrbe. 16 dicis. 17 excitare, parare. 18 cupis. 19 recta via, recto itinere. 20 Ironia. 21 aegerrime mihi scilicet facient sermones hominum. 22 feram, pati potero. 23 adhuc magis cupis. 24 seditiosa. 25 societate sua. 26 sceleratos. 27 honestis ciuibus. 28 gaude propter impium hoc bellum, quod magis latrocinium est quam bellum. 29 inisse. 30 adhorter vt hoc facias. 31 iam aliquos. 32 te expectarent. 33 cum sciam. 34 indictam. 35 signum militare. 36 certo spero. 37 periculosum. 38 in quo aquila haec argentea erat inclusa, quae adorabatur.

rum constitutum fuit, sciam esse praemissam 39? Tu ut illa 40 diutius carere possis, quam venerari ad caedem proficiscens solebas? a cuius 41 altari- bus saepe istam dextram impiam ad necem 42 ci- uium transtulisti 43?

39 cum sciam quoque, aquilam esse a te praemissam, cui aquilae constitutum & exstructum fuit sacrarium in domo tua. 40 aquila. 41 aquilae. 42 patrandam. 43 ad- mouisti, a cuius altaribus saepe iuisti, ut necem ciuium pa- trares.

CAPVT X.

IBis 1 tandem aliquando, quo 2 te iam prudenz tua ista cupiditas effrenata 3 ac furiosa rapie- bat. Neque enim tibi haec res 4 adfert dolorem, sed quandam incredibilem voluptatem: ad hanc te amentiam natura peperit, voluptas exercuit, fortuna seruauit 5. Nunquam tu non modo otium, sed ne bellum 6 quidem nisi nefarium 7, concupisti. Naetus es 8 ex perditis, atque ab omni non modo fortuna, verum etiam spe derelictis, conflatam 9 improborum manum 10. Hic tu qua 12 laetitia perfruere? quibus gaudiis exsultabis? quanta in voluptate bacchabe- re 13? cum 14 in tanto numero tuorum neque au- dies

1 Igitur ibis. 2 quorum. 3 indomita. 4 hoc bellum seu potius latrocinium. 5 ut diu viueres ad exercendos tuos furores. 6 nullum certe aliud bellum. 7 quod nec rite nec iuste geritur. 8 accepisti, collegisti. 9 collectam. 10 exer- citum. 11 in horum societate. 12 quam grandi. 13 fures, prae laetitia nimia coniciaris in furorem, 14 quando.

dies virum bonum quemquam 15, neque videbis? Ad huius vitae studium 16 meditati 17 illi sunt, qui feruntur 18, labores tui: iacere 19 humi non modo ad obsidendum stuprum 20, verum etiam ad facinus obeundum 21: vigilare non solum infidiantem somno maritorum 22, verum etiam bonis occisorum 23. Habes 24, vbi ostentes illam praeclaram tuam patientiam famis, frigoris, inopiae rerum omnium, quibus 25 te breui tempore confectum 26 esse senties. Tantum 27 profectum 28, cum te a consulatu repuli 29, vt exul 30 potius tentare 31, quam consul 32 vexare remp. posses, atque vt id 33, quod esset a te scelerate susceptum 34 latrocinium potius, quam bellum nominaretur.

15 vllum. 16 desiderium, 17 directi. 18 omnibus notiffimi sunt. 19 labores tui tales sunt: iacere &c. 20 circumstere soles aedes aliorum, vt secure liceat adulterium committere. 21 perpetrandum. 22 vt infidieris & attendas occasiones, quando dormiunt mariti, vt possis committere adulterium. 23 non solum cum vxoribus maritorum adulteria committis, sed etiam occidis illos, & deinceps eorum bona ad te rapis. 24 habes itaque nunc occasionem in exilio & in castris Manlianis. 25 rebus. 26 perditum, *ruiniret*. 27 hoc tandem effeci. 28 illo tempore. 29 quando effeci, vt Consul non fieres. 30 in exilio. 31 aggredi, vexare. 32 vt tanquam Consul. 33 bellum. 34 coeptum.

CAPVT XI.

NUnc vt a me P. C. quandam prope iustam patriae querimoniam detester 1 ac deprecer: per-

1 Remoueam,

2 au-

percipite 2 quaeſo diligenter, quae dicam & ea
 penitus animis veſtris mentibuſque mandate 3.
 Etenim ſi mecum patria, quae mihi vita 4 mea
 multo eſt carior, ſi cuncta Italia, ſi omnis 5 res-
 publ. loquatur: M. Tulli, quid agis? tunc eum
 6, quem eſſe hoſtem comperiſti 7, quem ducem
 belli 8 futurum vides, quem expectari imperato-
 rem in caſtris hoſtium ſentis 9, auctorem ſceleris,
 principem 10 coniurationis, euocato-
 rem & ciuium perditorum, exire patieris, vt abs
 te non emiſſus ex vrbe, ſed immiſſus 12 in vrbeni
 eſſe videatur? nonne hunc 13 in vincula duci,
 non ad mortem rapi, non ſummo ſupplicio ma-
 ctari 14 imperabis? Quid tandem impedit te?
 moſne maiorum? at 15 perſaepe etiam priuati 16
 in hac rep. pernicioſos ciues morte multarunt.
 An leges 17, quae de ciuium Romanorum ſuppli-
 cio rogatae 18 ſunt? at nunquam in hac vrbe
 ii, qui a repub. defecerunt 19, ciuium iura te-
 nuerunt 20. An inuidiam poſteritatis times?
 praeclaram 21 vero populo Romano refers gra-
 tiam, qui 22 te hominem per te cognitum
 23, nul-

2 auſcultate, attendite. 3 imprimite. 4 quam vita. 5
 tota. 6 patieris exire. 7 certo ſcis. 8 civilis. 9 ſcis.
 10 auctorem. 11 qui conquirat, excitat, ſollicitat ſeruos
 & alios ſceleratos ciues, vt inſurgant contra rempublicam.
 12 vt aggredi eam poſſit. 13 Catilinam. 14 affici, necari.
 15 atramen, imo vero. 16 homines, qui magistratum non
 gerebant. 17 te impediunt. 18 datae, latae. 19 hoſtes
 reipublicae. 20 nunquam fuerunt in numero ciuium habiti.
 21 Ironia. 22 populus Rom. 23 nullo.

23, nulla commendatione maiorum 24 tam mature 25 ad summum imperium per omnes honorum gradus extulit 26, si propter inuidiam, aut alicuius periculi metum, salutem ciuium tuorum negligis 27. Sed si quis est inuidiae metus 28, num est vehementius 29 feueritatis ac fortitudinis inuidia, quam inertiae ac nequitiae pertimescenda? An cum bello vastabitur Italia, vexabuntur vrbes, tecta ardebunt, tum te non existimas inuidiae incendio 30 conflagraturum 31?

23 nouum hominem, qui nobili genere natus non es, sed per virtutes tuas nomen acquisiisti & honores. 24 nobilitium. 25 cito, breuiter. 26 promouit, exornauit. 27 postponis. 28 sed si forte adhuc metuis inuidiam posterorum. 29 pertimescenda. 30 per incendium. 31 simul periturum: annon putas te in inuidia apud posteros fore, si bello vastabitur Italia &c.

CAPVT XII.

His ergo sanctissimis in reip. vocibus, & eorum hominum, qui idem sentiunt mentibus 2, pauca respondebo. Ego, si hoc optimum factu iudicarem, P. C. Catilinam morte multari; vnus vsuram 3 horae gladiatori 4 isti 5 ad viuendum non dedissem. Etenim si summi viri, & clarissimi ciues, Saturnini, & Gracchorum & Flacci, & superiorum 6 complurium sanguine non modo se non contaminarunt 7, sed etiam honestarunt: certe verendum mihi non erat,

ne

1 Quibus nequeo repugnare. 2 cogitationibus. 3 vsum. 4 latroni, seditioso ciui. 5 Catilinae. 6 qui olim vixerunt & a me supra commemorati sunt. 7 commacularunt.

8 all.

ne quid, hoc parricida ciuium interfecto, inuidiae 8 mihi in posteritatem redundaret 9. Quod si ea 10 mihi maxime 11 impenderet, tamen hoc animo semper fui, vt inuidiam virtute partam gloriam, non inuidiam putarem 12. Quamquam nonnulli sunt in hoc ordine 13, qui aut ea 14, quae imminent, non videant, aut ea, quae vident, dissimulent 15: qui spem Catilinae mollibus sententiis 16 aluerunt 17, coniurationemque nascentem 18 non credendo corroborauerunt: quorum auctoritatem secuti multi, non solum improbi, verum etiam imperiti, si 19 in hunc animaduertissem, crudeliter & regie 20 factum esse dicerent. Nunc intelligo, si iste 21, quo 22 intendit 23, in Manliana castra peruenerit, neminem tam stultum 24 fore, qui non videat coniurationem esse factam: neminem 25 tam improbum, qui non fateatur 26. Hoc autem vno 27 interfecto, intelligo hanc reipubl. pestem 28 paulisper reprimi, non in perpetuum

8 aliqua inuidia. 9 ad me veniret. 10 inuidia. 11 imo. 12 vt putarem, quod ea inuidia, quae virtute paratur & acquiritur, non inuidia sit, sed potius gloria. 13 Senatorum. 14 pericula. 15 simulant, quasi ea non videant. 16 benignam sententiam ferentes de eo. 17 auerunt. 18 in eius iniuriis. 19 si Catilinam morte multassem. 20 tyrannice, quemadmodum Reges Romani, quorum nomen semper in odio fuit, olim fecerunt. 21 Catilina. 22 quorsum. 23 ire cupit. 24 imprudentem. 25 & neminem fore. 26 coniurationem esse factam. 27 quod si vero hic Catilina solus interficiatur, 28 coniurationem.

tuum comprimi posse. Quod si se 29 eiecerit 30, secumque suos eduxerit, & eodem 31 ceteros undique collectos naufragos 32 aggregauerit, extinguetur atque delebitur non modo haec tam adulta 33 reipubl. pestis, verum etiam stirps ac semen malorum omnium.

29 se ipsum. 30 quod si ipse sponte exierit ex vrbe. 31 in castra Manliana. 32 perditos, sceleratos, miseros ciues, socios suos. 33 quae iam tantas vires accepit.

CAPVT XIII.

ET enim iam diu, P. C. in his periculis coniurationis, insidiisque versamur 1: sed nescio quo pacto 2 omnium scelerum, ac veteris 3 furoris, & audaciae maturitas in nostri consularis tempus erupit 4. Quod si ex tanto latrocinio 5 iste 6 vnus tolletur, videbimur fortasse ad breue quoddam tempus cura & metu esse releuati, periculum autem residebit 7, & erit inclusum penitus in venis, atque in visceribus reipubl. Vt 8 saepe homines aegri 9 morbo graui, cum 10 aestu febrique iactantur 11, si aquam gelidam biberint, primo releuari 12 videntur, deinde multo grauius vehementiusque affliguntur: sic hic morbus, 13, qui est in republica, releuatus istius poena 14, vehementius, viuis reliquis 15, ingrauescet. Qua-

1 Viuimus. 2 modo. 3 diu meditati, excogitati dudum. 4 prodiit. 5 ex tam numeroso coetu & societate coniuratorum. 6 Catilina. 7 remanebit. 8 sicuti. 9 aegroti. 10 quando. 11 affliguntur, vexantur. 12 recreari paulisper. 13 seditio, periculum, 14 per supplicium, ac mortem. 15 si viuunt reliqui eius socii.

16 moe-

Quare P. C. secedant improbi, secernant se a bonis, vnum in locum congregentur, muro 16 denique, id quod saepe iam dixi, secernantur a nobis: desinant insidiari domi 17 suae consuli 18, circumstare tribunal praetoris vrbani, obsidere cum gladiis curiam, malleolos 19 & faces ad inflammandam vrbem comparare: sit denique inscriptum in fronte vnus cuiusq; ciuis 20: quid de rep. sentiat. Polliceor vobis hoc, P. C. tantam in nobis coff. fore diligentiam, tantam in vobis auctoritatem, tantam in equitibus Rom. virtutem 21, tantam in omnibus bonis consensionem 22, vt Catilinae profectioe 23 omnia patefacta, illustrata 24, oppressa, vindicata 25 esse videatis. Hisce omnibus 26, Catilina, cum summa reip. salute & cum tua peste ac pernicie, cumque eorum exitio, qui se tecum omni scelere, parricidioque iunxerunt, proficiscere ad impium bellum ac nefarium. Tum tu, Iupiter, qui iisdem, quibus haec vrbis, auspiciis 27 a Romulo es constitutus 28, quem Statorem huius vrbis, atq; imperii vere nominamus, hunc 29, & huius socios a tuis aris, ceterisque templis, & tectis vrbis, ac moenibus, a vita fortunisque 30 ciuium omnium arcebis, & omnes inimicos

16 moenibus Romae. 17 in domo. 18 mihi Cicero-
ni. 19 faces. 20 quilibet denique ciuis palam ostendat.
21 fortitudinem. 22 vnanimitatem. 23 per abitum. 24
reuelata. 25 punita. 26 igitur, postquam nunc haec omnia
dixi. 27 felicitate, voluntate deorum. 28 tanquam deus
tutelarum huius vrbis. 29 Catilinam. 30 bonis.

micos bonorum, hostes patriae, latrones Italiae, scelerum foedere inter se, ac nefaria societate coniunctos, aeternis suppliciis viuos mortuosque maetabis 31.

31 afficies, punies.

SENTENTIAE.

Non est saepius in vno homine salus reipublicae periclitanda.

Qui ciuibus suis suspectum se atque offensum videt, carere aspectu ciuium, quam infestis oculis omnium conspici malle debet.

Patria est communis nostrum omnium parens.

Inuidia virtute parta, gloria non inuidia putanda est.

Saepe homines aegri morbo graui, cum aestu febrique iactantur, si aquam gelidam biberint, primo releuari videntur: deinde multo grauius vehementiusque conflictantur.

ORATIO VII.

quæ est

IN L. CATILINAM
SECUNDA.

Argumentum Orationis II. in Catilinam.

Catiline præcedenti Oratione vehementer a Cicerone crepatus, intempesta in nocte Roma discessit ad Manli-

ana castra, dato interea negotio Cethego, Lentulo, ceterisque sociis, ut mutarent consilia, quoniam ipse propediem cum magno exercitu vrbi sit superuenturus. Proximo post abitum Catilinae die Cicero hac Oratione populo Romano gratulatur, quod magno metu liberatus sit, ostenditque, & Catilinae eiusque sociis non timendum esse, ob militiam eius multis nominibus infirmam & inutilem.

Haec Oratio in principio habet speciem gratulationis; sed progreditur statim ad deliberatorium quoddam genus, cum maxime id agitur, quo agnoscant, Catilinam iam nullum esse cum omnibus suis copiis.

Euentus non alius est, quam in hoc argumento Orationis fuit propositus.

ORATIO VII.
IN L. CATILINAM
AD QVIRITES.

CAPVT I.

TAndem aliquando, Quirites 1, L. Catilinam furentem audacia, scelus anhelantem 2, pestem 3 patriae nefarie molientem 4, vobis atque huic vrbi ferrum flammamque minitantem 5, ex vrbe vel eiecimus vel emisimus 6, vel ipsum egredientem verbis 7 profecuti sumus 8. Abiit, excessit, euasit, erupit 9, Nulla iam perniciēs a monstro

1 Ciues Romani. 2 anxie cupientem perpetrare scelus suum. 3 exitium. 4 qui moriebatur, meditabatur, cogitabat. 5 qui minitatur. 6 iuasimus, vt sponte velit exire. 7 duris & diris. 8 comitati. 9 velut fera bestia solet ex claustris erumpere.

10 Cati-